

ΠΛΑΤΩΝ: ΠΩΣ ΠΑΡΑΓΕΤΑΙ Ο ΦΑΥΛΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ;

✘ Πλάτων ~ Ο αληθινός φιλόσοφος και ο φαύλος πολιτικός χτες και σήμερα

§1: Είναι κοινός τόπος πια πως η φιλοσοφική έγνοια της **πολιτικής σκέψης** του Πλάτωνα δεν πάύει να περιστρέφεται γύρω από τον **αληθινό φιλόσοφο**, τον οποίο διαχωρίζει ρητά από τους **κίβδηλους περιφερόμενους «φιλοσόφους»** – ίδιους και όμοιους με κάποιους πλανόδιους αμπελοφιλοσόφους κομματικών, διακομματικών, συντεχνιακών παρασυναγωγών του σήμερα– και συναφώς από τον φαύλο πολιτικό. Γιατί ο Πλάτων προβαίνει σε έναν τέτοιο διαχωρισμό και δεν στρέφεται προς τον έντιμο πολιτικό ως αντιστάθμισμα στον φαύλο πολιτικό;

Επειδή **ουδείς επαγγελματίας πολιτικός**, είτε του ολιγαρχικού είτε του δημοκρατικού είτε οποιουδήποτε άλλου ιδεολογικού προσανατολισμού, είναι **οντολογικά έντιμος**: δεν έχει το υψηλό φιλοσοφικό ήθος ταύτισης του Εαυτού με το συμφέρον της πόλης ως όλου ούτε βαθιά συνείδηση κοινοκτημοσύνης των αγαθών, ώστε να μην έχει ανάγκη, αλλά και να μη μπορεί αντικειμενικά να κλέβει τον δημόσιο πλούτο για ίδιον όφελος:

«σε όποια πόλη λένε για το ίδιο πράγμα “αυτό είναι δικό μου” ή “αυτό δεν είναι δικό μου”, η εν λόγω πόλη δεν κυβερνιέται με τον άριστο τρόπο» (Πολιτεία 462c).

Το ήθος είναι ο θεός του ανθρώπου, μας λέει ο Ηράκλειτος. Νοούμενο βέβαια όχι απλώς ως μια ηθικότητα αλλά **οντολογικά**: ως διαμονή, ως ύπαρξη του ανθρώπου εντός της αντάξιας στο Dasein του κοινότητας.

§2: Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, ένα τέτοιο ήθος συνυφαίνεται με τη **φιλοσοφική γνώση** και **παιδεία**. Ετούτη εδώ επιτρέπει στο άτομο να **αντι-στέκεται** σθεναρά στο **μυθολογικό** και **απατηλόμασκάρεμα** μίσθαρνων λογοποιών και

μυθοποιών. Πρόκειται για ένα μασκάρωμα σαν αυτό της τρέχουσας ελληνικής πολιτικής, όπου πρώην αφισκοκολλητές, γαντζωμένοι κιόλας σε κυβερνητικούς θώκους, αποδεικνύονται άριστοι μυθοποιοί επί του πρακτέου και δημιουργούν **ολική συσκότιση** στο άγνωμο πλήθος. Απεναντίας, ο άνθρωπος, που από νεαρή ακόμα ηλικία μαθαίνει να εσωτερικεύει την ως άνω γνώση και να την ενεργοποιεί στη ζωή ως **δεύτερη φύση του**, αποκτά εσωτερική αυτοτέλεια, υψηλή αίσθηση του ευ ζην, προδιάθεση για ευψυχία και για αποκήρυξη με βδελυγμία όλων των παλαιών και νέων μυθοποιών της εξουσιομανίας, του εγωκεντρισμού και της ηδονοθηρίας. Από την πλευρά του, ο μυθοποιός πολιτικός παντός καιρού, ακριβώς επειδή απέχει πόρρω από μια τέτοια παιδεία, υπόσχεται να φέρει δήθεν την ευδαιμονία στην πόλη, χωρίς μια παράλληλη ανάπτυξη της εαυτού συνείδησης και της συνείδησης του αγελαίου πλήθους. Χωρίς όμως την ανάπτυξη τούτη, καμιά ευδαιμονία δεν μπορεί να κάνει πράξη πέρα από την καλλιέργεια φρούδων ελπίδων. Χρησιμοποιεί έτσι το **μαγικό δακτυλίδι του Γύγη** για να αφανίζει ή να φανερώνει κατά βούληση ό,τι τον συμφέρει (*Πολιτεία* 359 κ.εξ): για να παρουσιάζει το άδικο για δίκαιο, για να αναστρέφει την αλήθεια –σαν τους τωρινούς πολιτικάντηδες, που παρουσιάζουν τις νέες μνημονιακές υποδουλώσεις ως αντιμνημονιακές ρήξεις– για να καθιδρύει στην κοινωνία την φαυλότητα και να κρύβει το φάσμα της δικής του ευθύνης.

§3: Καθότι άδειο Εγώ, διαθέτει μόνο μια άμεση, υλική ζωή και καμιά πνευματική. Συνδέει λοιπόν αυτή τη ζωή, δηλαδή «**τόν ἄρτον τόν ἐπιούσιον**», με την επιθυμία να ασκήσει εξουσία για να ζήσει μέσα στην τρυφή και την πολυτέλεια, αδιαφορώντας για τη δυστυχία των άλλων. Αυτό δείχνει πόσο φιλοσοφικά απαίδευτος είναι: στερείται τη στοιχειώδη **παιδεία ψυχής (ψυχ-αγωγή)** και δεν αισθάνεται την ανάγκη να νοιάζεται για την κοινή μοίρα. Όπως αναφέρει ο φιλόσοφος στο τρίτο βιβλίο της *Πολιτείας*, τούτο προκύπτει από την **τυπική του, καθεστωτική παιδεία**, που παραδίδει το άτομο στην πολυπραγμοσύνη, στη στάση, στη διχόνοια και ανοίγει το δρόμο για τον φαύλο πολιτικό. Εάν η φιλοσοφική παιδεία παράγει

αληθινούς φιλοσόφους, δηλαδή εκείνους που **συλλαμβάνουν τα πράγματα** όχι ως έναν απέραντο σωρό τεμαχίων, αλλά **στην ενότητα των αναφορικών τους νοημάτων**, η τυπική εκπαίδευση εισάγει στη ψυχή των ανθρώπων και δη των νέων διαλυτικές, έκπτωτες αξίες, που τους διαφθείρουν και τους καθιστούν **ευάλωτους** στα πολιτικά αγρίμια (Πολιτεία 495-97), **δεσμώτες** μέσα στον ψεύτικο κόσμο των σκιών· με λόγια του Χέγκελ: ενύπαρκτους θαμώνες ενός ανεστραμμένου κόσμου. Να γιατί και τα σημερινά αγρίμια του παλαιού και του νέου καθεστώτος, με βάση την τυπική τους εκπαίδευση **λυμνίζονται τον δημόσιο πλούτο** αναστρέφοντας τη λογική των πραγμάτων, αλλά φροντίζοντας συνάμα να συγκαλύπτουν την αναστροφή τούτη με **λαϊκιστικές πολιτικές**. Λαϊκιστική πολιτική σημαίνει **ολοκληρωτισμός** και στην πραγματικότητα είναι ο πιο θανάσιμος εχθρός μιας **αυθεντικά λαϊκής** πολιτικής. Λαϊκισμός και λαϊκή πολιτική είναι σύγχρονοι όροι· χαρακτηρίζουν ωστόσο πολιτικές ασκηθείσες ήδη από τα αρχαία χρόνια.

§4: Έτσι, η φιλοσοφική αντιπαράθεση του Πλάτωνα με το τότε πολιτικό σύστημα είναι μια titάνια προσπάθεια, μεταξύ άλλων, διαχωρισμού της πρώτης από τη δεύτερη πολιτική. **Κύρια μέριμνα** μιας αυθεντικά λαϊκής πολιτικής δεν είναι «στο πώς θα είναι ευτυχισμένη μόνο μια ομάδα ανθρώπων, αλλά πώς θα ευτυχεί, στο μέγιστο βαθμό, όλη η πόλη» (Πολιτεία 420b).

Κατά τη λαϊκιστική πολιτική όμως οι κυβερνήτες ανάγουν την **εξουσία σε αυτοσκοπό**, με αποτέλεσμα να διατηρούν τις **υλικές ανισότητες** ανάμεσα στους εαυτούς τους και τους πολίτες, να ευνοούν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες σε βάρος του όλου και να ισοπεδώνουν τα ανθρώπινα άτομα πνευματικά. Π.χ. κυβερνήτες σε τομείς παιδείας και πολιτισμού, όχι σπάνια, διώκουν το άριστο, που σπάνια συμβαδίζει με την τυπική εκπαίδευση, για χάρη του τυπικά εκπαιδευμένου, ήτοι του απαίδευτου, του δημαγωγικού, του χαμερπούς, που κολακεύει τη μάζα. Διαγράφουν, ας πούμε, τον φοιτητή με καθυστερημένη ολοκλήρωση σπουδών, λες και όποιος ολοκληρώνει εντός ορισμένης

προθεσμίας είναι πιο ικανός ή πιο πνευματικός από τον πρώτο. Μάλλον είναι πιο «ικανός», χωρίς βέβαια πρόθεση γενίκευσης, στις αντιγραφές και στις κομματικές μεσολαβήσεις για εύκολα πτυχία και ακόμη πιο εύκολα διδακτορικά, και πολύ πιο εύκολους διορισμούς σε ανώτατες καθηγητικές θέσεις. Εξαφανίζουν, κατ' αυτό τον τρόπο, την πνευματική ιδιαιτερότητα κάθε νέου, για να εμφανίζονται, ετούτοι οι διορισμένοι και μετέπειτα εξουσιαστές, ως ανώτερα όντα. Γι' αυτό βλέπουμε ότι ρέπουν προς διαγραφές όχι τα αληθώς πνευματικά ιδρύματα της χώρας, αλλά τα πιο υποβαθμισμένα, για να αποκτούν έτσι το κύρος που δεν έχουν από τη φύση τους. Το ίδιο και με τα εκάστοτε κυβερνητικά πρόσωπα του υπουργείου παιδείας: όσο πιο ατάλαντα, αφιλοσόφητα, αμόρφωτα είναι, τόσο λυσομανούν για διαγραφές και αδιαφορούν για την ουσία της παιδείας. Τέτοιου είδους ατάλαντα όντα όμως δεν διανοούνται ούτε για μια στιγμή να μειώσουν τον παχύλο μισθό τους στο επίπεδο του μισθού του μέσου υπαλλήλου του υπουργείου τους, ώστε όλοι να εκκινούν από ίδιες αφετηρίες.

§5: Ανήκει στα ουσιώδη γνωρίσματα του λαϊκισμού το φαινόμενο: «**μετριότητες, υπομετριότητες και ανθυπομετριότητες**» (Π. Κονδύλης, *Θεωρία πολέμου*, σ. 410) να παρουσιάζονται ως **θεόσταλτοι «σωτήρες»** ολόκληρης της πολιτείας και στην πράξη να απολαμβάνουν τερατωδώς υλικά προνόμια, χωρίς παράλληλα να μπορούν να συγκρατήσουν στοιχειωδώς τον αχαλίνωτο ναρκισσισμό τους. Σε ένα περίφημο χωρίο του (*Πολιτεία* 488) ο Πλάτων παρουσιάζει την πολιτεία με καράβι που ταξιδεύει στη θάλασσα και του οποίου ο κυβερνήτης είναι μεν ο πιο σωματώδης και δυνατός, αλλά παρακούει, θαμποβλέπει και έχει μειωμένη λογική ικανότητα. Οι ναύτες γύρω του μαλώνουν μεταξύ τους ποιος θα πάρει το τιμόνι στα χέρια του, παρά την έλλειψη ουσιαστικής γνώσης στην κυβερνητική. Όχι μόνο δεν γνωρίζουν τίποτα το ουσιώδες αλλά είναι και έτοιμοι να κατασπαράξουν όποιον μιλήσει υπέρ της αναγκαιότητας κεφαλαιώδους μάθησης. Αυτοί οι ακατέργαστοι, οι βαρβαροκένταυροι ναύτες, τη μόνη «ικανότητα» που έχουν είναι να κολακεύουν τον κυβερνήτη, να τον μεθούν ή να τον αποκοιμίζουν με μανδαγόρα και τελικά να αναλαμβάνουν οι

ίδιοι τη διοίκηση του καραβιού. Τότε συνεχίζουν το ταξίδι, κλέβοντας το εμπόρευμα, μεθώντας και ρίχνοντάς το σε υλικές απολαύσεις και ηδονές. Η τακτική τους είναι να ευνοούν τους ομοϊδεάτες τους και να σπιλώνουν όσους αντιστέκονται στις αθλιότητές τους. Χαρακτηρίζουν τους πραγματικά ικανούς, γνώστες και ταλαντούχους, ως **απατεώνες, πολυλογάδες, ανίκανους, παράξενους, άχρηστους**. Η παραβολή αυτή του κυβερνήτη του πλοίου και των ναυτών αποτυπώνει την κατάσταση μιας πόλης που **κακοδιοικείται από διεφθαρμένους πολιτικούς και εχθρεύεται την αληθινή φιλοσοφική παιδεία**, δηλαδή **το άριστο των αρίστων**, το πολυτιμότερο της πόλης. Συναφώς υποδηλώνει πως φιλαυτία, ναρκισσισμός και φιλοδοξία, από τη μια πλευρά, και φιλοσοφία, από την άλλη, αποτελούν δυο διαφορετικούς κόσμους: η πρώτη περίπτωση τον κόσμο της μπαρουφακικής αερολογίας, μαζί και των «έν πολλοῖς καὶ παντοίως πλανωμένων», δηλαδή τον κόσμο των ανάξιων προσώπων του δημόσιου βίου και των αγελαίων συντεχνιών τους· η δεύτερη το ιερό τέμενος των Μουσών.

Πηγή: hegel-platon.blogspot.gr